

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський державний університет фізичної культури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету туризму
доц. Холявка В. З.

«_____» _____ 2015 р.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів**

для студентів напрямів підготовки 6.010201 – «фізичне виховання», 6.010202 –
«спорт», 6.140103 – «туризм»

кількість годин за навчальним планом –

лекційних – 30

семінарських – 30

самостійна робота – 30

Львів - 2015

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою гуманітарних дисциплін ЛДУФК

Протокол № 1 від «31» серпня 2015 року

Завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін канд. іст. наук, професор _____ (Полянський О.А.)

РОЗРОБНИКИ: **Полянський Олег Арсенович** канд.іст. наук, професор кафедри гуманітарних дисциплін; **Труба Руслана Іванівна**, канд.іст. наук, викладач кафедри гуманітарних дисциплін

РЕЦЕНЗЕНТИ: ЛИТВИН Микола Романович – доктор історичних наук, професор, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

БУРДУЛАНЮК Василь Миколайович – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Обговорено та рекомендовано вченою радою факультету туризму

Протокол № 1 від «6» жовтня 2015 року

Голова вченої ради факультету туризму _____ доц. В.З.Холявка

©Полянський О.А, Труба Р.І.,2015 р.

©Львівський державний університет фізичної культури, 2015 р.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 0102 – фізичне виховання і спорт, спеціальністю 6.010201 – фізичне виховання; 6.010200 – олімпійський та професійний спорт; 6.010203 – фізична реабілітація; 1401 – сфера обслуговування, 6.140103 – туризм

Предметом історії України є український історичний процес від найдавніших часів, тобто появи первісних людей на території України, до сьогодення включно. Отже курс «Історія України» аналізує провідні тенденції етногенезу (походження) українського народу, його діяльність в усіх сферах суспільного, державно-політичного, соціально-економічного й духовно-культурного життя.

Мета курсу полягає в розкритті закономірностей та особливостей політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносин з іншими державами та народами.

Міждисциплінарні зв'язки. Нормативна навчальна дисципліна «Історія України» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Вона є складовою гуманітарного циклу і дає можливість з'ясувати витоки суспільно-історичних процесів від давніх часів до новітньої історії України, їх глибокого аналізу та розуміння; простежити співвідношення загальних закономірностей і особливостей розвитку українських земель протягом усієї минувшини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни :

- подати наукову періодизацію історії України, характерні риси основних періодів української історії, їх особливості, визначальні події та явища в кожному з них;
- узагальнити досвід національного державотворення, традиції української державності, значення боротьби українського народу за її відродження та збереження;
- розкрити історію суспільно-політичних та соціально-економічних процесів в Україні, основні етапи українського національно-визвольного руху, його конкретний зміст та організаційні форми, визначити місце і роль в українській історії видатних історичних осіб;
- висвітлити зміст і особливості розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок із світовою культурою.
- показати найважливіші події та явища української історії в контексті світової історії, роль України в системі міжнародних відносин.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- оволодіти сучасними методами історичного пізнання, історичним термінологічно-понятійним апаратом;
- зрозуміти сутність, природу та генезис історичних явищ, вміти здійснювати їх аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і процесів;
- виважено оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах вітчизняної історії;
- знати основні праці вітчизняних і зарубіжних істориків, присвячених актуальним проблемам історії України;
- на основі методів наукового пошуку опанувати новітні історичні концепції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/2 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Теми та зміст лекційних занять

Лекція I. Вступ до історії України. Стародавня доба та перші державні утворення на території України

1. Предмет, завдання, періодизація, джерела та історіографія курсу «Історія України».
2. Формування людської цивілізації на території України.
3. Перші етнічні та державні утворення на території України.
4. Походження слов'ян та етногенез українського народу.

Предмет, завдання та періодизація курсу «Історія України». Джерела та історіографія. Початок формування людської цивілізації на території України. Періодизація первісного суспільства: палеоліт, мезоліт. Неолітична революція. Археологічні культури епохи міді-бронзи(енеоліт), заліза. Майнова та соціальна диференціація первісного суспільства.

Зародження державності. Перші етнічні утворення на території України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. племена трипільської культури. Походження слов'ян: венеди, анти, склавини. Їх розселення, заняття, суспільний устрій, побут, звичаї. Готи і гуни. Протодержавні утворення східних слов'ян: антський і дулібський союз племен.

Походження українського народу та становлення його державності. Етнонім «Україна». Національна символіка.

Лекція II. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство: зародження державності українського народу

1. Виникнення і становлення давньоруської держави.
2. Політичний устрій, соціально-економічний розвиток та культура Київської Русі.
3. Політична роздробленість та боротьба Русі з кочівниками.
4. Утворення й особливості розвитку Галицько-Волинської держави.

Виникнення та становлення давньоруської держави. Заснування Києва. Кий, Щек, Хорив, Либідь. Східнослов'янські племінні союзи: поляни, сіверяни, древляни, уличі, тиверці, дуліби, бужани, волиняни, білі хорвати, кривичі, дреговичі, радимичі в'ятичі, словени. Походження топоніма «Русь». Норманська теорія. Князювання Аскольда і Дира (середина IX ст.). Внутрішня і зовнішня політика князів: Олега (882–912), Ігоря (912–945), Ольги (945–964), Святослава (964–972). піднесення й розквіт Київської Русі за Володимира Великого (980–1015) та Ярослава Мудрого (1019–1054). Хрещення Русі (988) та його історичне значення. Політичний устрій й соціально-економічний розвиток Київської Русі. Організація державної влади. «Руська правда». Основні верстви населення. Міжнародні зв'язки, культура, фізичне виховання в період Київської Русі. Політична роздробленість давньоруської держави: причини і наслідки. Володимир Мономах (1113–1125). Боротьба Русі з кочівниками: печеніги, половці. Монголо-татарська навала і встановлення золотоординського іга.

Особливості політичного й соціально-економічного розвитку Галицької та Волинської землі в XI–XII ст. Перемишльське, Звенигородське, Тербовлянське, Шумське князівства. Піднесення Галицького князівства за Володимирка (1141–1153) та Ярослава Осмомисла (1153–1187). Утворення Галицько-Волинської держави. Роман Мстиславович (1199–1205). Боярська смута. Боротьба Данила Галицького (1238–1264) за єдність Галицько-Волинського князівства. Зовнішня політика короля Данила. Занепад Галицько-Волинської держави. Лев Данилович (1264–1301), Юрій I Львович (1301–1315), Андрій і Лев (1315–1323), Юрій II (1323–1340). Місце і роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.

Лекція III. Україна в другій половині XIV – першій половині XVII ст.: литовсько-польська доба

1. Перший поділ України іноземними державами.
2. Політичне, соціально-економічне, духовно-культурне становище українського народу.
3. Виникнення українського козацтва та утворення Запорозької Січі.
4. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої третини XVII ст.

Перший поділ України іноземними державами: загарбання українських земель Польщею, Литвою, Московщиною, Угорщиною, Молдавією, Кримським ханством. Утворення поліетнічної литовсько-українсько-білоруської держави. Політика литовських князів на українських землях: Гедимін, Любарт, Ольгерд, Ягайло. Кревська унія (1385), Вітовт, Свидригайло. Литовські статuti (1529, 1566, 1588).

Польська експансія на українські землі. Городельська унія (1413). Люблінська унія (1569). Політичне, соціально-економічне та духовно-культурне становище українського народу. Посилення національно-релігійного та соціально-економічного гноблення. Соціальна структура українського суспільства. Магдебурзьке право. Берестейська церковна унія (1596). Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Полемічна література. Братства та братські школи. Острозька академія. Початок масового книгодрукування. Утворення Кримського ханства (середина XV ст.) та його експансія на українські землі.

Виникнення та феномен українського козацтва (кінець XV ст.): генезис, характерні ознаки та особливості. Низове і реєстрове козацтво. Військова організація та воєнне мистецтво українського козацтва. Українське козацтво у міжнародних відносинах XVI – середина XVII ст. Утворення Запорозької Січі (середина XVI ст.). Д. Байда-Вишнівецький. Запорозька Січ як своєрідне втілення української козацької державності. П. Конашевич-Сагайдачний. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої третини XVII ст. під проводом К. Косинського (1591–1593), С. Наливайка (1594–1596), М. Жмайла (1625), Т. Федоровича-Трясила (1630), І. Сулими (1635), П. Бута, Д. Гуні, Я. Остряниці (1637–1638).

Лекція IV. Українська національна революція середини XVII.: формування козацької держави

1. Причини, характер, рушійні сили та періодизація революції. Гетьман Богдан Хмельницький.
2. Військові дії у 1648–1653 рр. Зборівський та Білоцерківський мирні договори.
3. Утворення Української гетьманської козацької держави, її політичний та адміністративно-територіальний устрій, зміни в соціально-економічному житті.
4. Переяславська угода та Березневі статті 1654 р. і їх наслідки для України.

Причини, характер, рушійні сили та періодизація революції. Богдан Хмельницький (1595–1657). Військові дії у 1648–1653 рр. Перемоги під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями, Облога Львова та Замостя. Перемир'я з Польщею. Облога Збаража, Зборівська битва і Зорівський мирний договір (1649). Битва під Берестечком й Білоцерківський мирний договір (1651). Утворення Української гетьманської козацької держави, її політичний та адміністративно-територіальний устрій. Фінансова система та судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті. Військова козацька еліта: Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай, Нестор Морозенко. Битви під Батогом (1652) та Жванцем (1653). Зовнішня політика Б. Хмельницького: молдавські походи, взаємини з Кримським ханством і Туреччиною. Українсько-російські стосунки. Переяславська угода та Березневі статті (1654) і їх наслідки для України. Віленське перемир'я (1656) й спроба зміни зовнішньої політичної орієнтації України. Смерть Б. Хмельницького (1657) й ускладнення політичної ситуації в Україні.

Лекція V. Україна в другій половині XVII – XVIII ст.: доба Руїни та Гетьманщини

1. Ускладнення політичної ситуації в Україні. Гетьман Іван Виговський. Боротьба козацько-старшинських угруповань за владу. Поділ України на Правобережну та Лівобережну. Гетьман Петро Дорошенко.
2. Колоніальна антиукраїнська політика Російської імперії щодо України та боротьба за українську державність. Гетьман Іван Мазепа.

3. Ліквідація російським царизмом Гетьманщини та Запорозької Січі.
4. Соціально-економічний розвиток та соціальні рухи в Україні.

Ускладнення політичної ситуації в Україні після смерті Б. Хмельницького (1657). Обрання гетьманом Івана Виговського (1657–1659). Розрив з Московщиною. Укладення Гадяцького договору 1658 р. з Польщею. Битва під Конотопом (1659). Громадянська війна і поділ козацької України на Правобережну і Лівобережну, Ю. Хмельницький (1659–1663). І. Брюховецький (1663–1668), П. Тетеря (1663–1665). Боротьба за возз'єднання Української держави. Петро Дорошенко (1665–1676). Андрусівський трактат 1667 р. та Вічний мир 1686 р. й черговий поділ українських земель між Росією та Польщею. Д. Многогрішний (1668–1672), І. Самойлович (1672–1687). Українська державність наприкінці XVII на початку XVIII ст. Колоніальна політика Російської імперії щодо України. Гетьман Іван Мазепа (1687–1709), його внутрішня і зовнішня політика та роль в історії України. Розрив з Росією та союз із Швецією. Поразка під Полтавою (1709) та її наслідки для України. Поява української політичної еміграції. Пилип Орлик і його «Конституція» (1710), І. Скоропадський (1708–1722), П. Полуботок (1722–1723). Діяльність першої Малоросійської колегії. Гетьманування Д. Апостола (1727–1734). Діяльність Правління Гетьманського уряду. Відродження Гетьманства. Кирило Розумовський (1750–1764). Посилення колоніальної антиукраїнської політики Росії. Ліквідація Катериною II Гетьманщини (1764). Друга Малоросійська колегія. Ліквідація російським самодержавством Запорозької Січі (1775). Петро Калнишевський. Соціально-економічний розвиток українських земель XVIII ст. Соціальні рухи в Україні: гайдамацтво, Коліївщина. М. Залізник та І. Гонта; опришківство. О. Довбуш.

Лекція VI. Україна у складі Російської та Австрійської імперії: проблеми колоніальної антиукраїнської політики та національного відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

1. Російсько-турецькі війни, поділи Польщі та їх вплив на територіальні зміни в Україні.
2. Політичне становище та соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австрійської монархії.
3. Національне відродження в Україні, його зміст та основні етапи. «Руська трійця», Кирило-Мефодіївське товариство. Маркіян Шашкевич. Тарас Шевченко.
4. Суспільно-політичне життя, соціально-економічний розвиток та національний рух в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. Політизація українського національного руху.
5. Револьюційні події 1905–1907 рр. в Україні.
6. Україна в Першій світовій війні (1914–1918). Українські Січові Стрільці.

Геополітичні зміни в Центральній-Східній Європі наприкінці XVIII ст. та їх наслідки для України. Україна в російсько-турецьких війнах другої половини XVIII – першої половини XIX ст. Приєднання до Російської імперії Південно-Східної України та Криму. Задунайська Січ. Азовське козацьке військо. Чорноморське Кубанське козацьке військо. Поділи Польщі та їх вплив на територіальні зміни в Україні. Приєднання до Російської імперії Правобережної України. Французько-російська війна 1812 р. та Україна. Україна в європейській геополітичній системі кінця XVIII – початку XIX ст.

Політичне становище та соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австрійської монархії. Національне відродження в Україні, його зміст та основні етапи. Роль історичних знань у формуванні національної свідомості. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського. Новий український театр. Українські етнографія та фольклористика, мовознавство. Виникнення та діяльність перших таємних організацій. Масонський та декабристський рухи в Україні. Кирило-Мефодіївське товариство в історії суспільно-політичного руху й культури України. М. Костомаров, В. Білозерський, Т. Шевченко. Особливості національного відродження на західноукраїнських землях. Львів-Перемишль-Львів – як центри національного руху. «Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху й культури України. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький. «Русалка Дністрова». Західноукраїнські землі в Європейській демократичній революції 1848 р.

Соціально-економічний розвиток України. Сільське господарство, промисловість, торгівля. Скасування кріпосного права та панщини на західно та східноукраїнських землях (1848, 1861). Реформи 60–70-х років. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Місце сільського господарства та промисловості України в системі економіки обох імперій. Специфіка формування соціальної структури української нації. Соціальні рухи в Україні у XIX – на початку XX ст. Селянський рух під проводом У. Кармелюка, Л. Кобилиці. Селянське

повстання 1846 р. в Галичині. Боротьба за сервітути. Заворушення військових поселенців. Київська козаччина (1855). Похід у Таврію за волею (1856). Селянський рух у пореформений період. Робітничий рух: організаційні форми, соціальна і політична програма. Ставлення до національного питання. Селянський та робітничий рухи в контексті національно-визвольних змагань.

Суспільно-політичне життя та національний рух в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. Основні тенденції імперської політики Росії та Австро-Угорщини. Громадівський рух. Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров, М. Драгоманов. Хлопоманство. В. Антонович. Народництво в Україні. С. Перовська, М. Кибальчич. Поширення соціалістичних ідей. М. Зібер, С. Подолинський. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р. Федералізація Австро-Угорщини та автономія Галичини. Російський, польський та єврейський фактори в історії України. Пошук шляхів національної самоідентифікації. Москвофільська та народницька течія. І. Франко, Ю. Бачинський, Ю. Романчук, К. Левицький. Культурно-освітній, науковий та економічний сегменти національного руху: «Просвіта», НТШ, «Дністер». Преса, видавництва, театр. Галичина – П'ємонт українського національного руху. «Нова ера». Товариства «Сокіл», «Січ», «Народна рада». Політизація українського національного руху: РУРП (УРП), УНДП, УСДП, ХСС-УКП; ЗУБДО (ЗУО), «Братство тарасівців», РУП, УСДРП, УДРП. М. Міхновський «Самостійна Україна».

Револуційні події 1905–1907 рр. в Україні. Причини, характер та національні особливості. Масові соціальні рухи: робітничий та селянський. Заворушення в армії та на флоті. Піднесення українського національного руху. Скасування Емського указу. Українська преса та видавництва. Кафедри українознавства. Створення та діяльність товариства «Просвіта». Діяльність українських політичних партій, їх взаємини із загальноросійськими політичними партіями. Вибори до Державної Думи і участь в ній українських депутатів. Боротьба за автономію України та українізацію освіти. Поразка революції. Репресії російського самодержавства проти українського національного руху. Антиукраїнська політика П. Століпін, його аграрна реформа та її реалізація в Україні. Створення та діяльність Товариства українських поступовців. Спортивно-військовий рух на західноукраїнських землях: товариство «Пласт», «Січові стрільці».

Україна в Першій світовій війні 1914–1917 рр. Плани Антанти та Троїстого (Четверного) союзів щодо України. Початок війни і розстановка суспільно-політичних сил в українському національному русі. С. Петлюра «Війна і українці». Д. Донцов «Сучасне політичне положення нації і наші завдання». Союз Визволення України. «Маніфест Головної Української Ради». Військові операції на території України в роки Першої світової війни. Окупація російськими військами Східної Галичини та Північної Буковини. Антиукраїнська русифікаторська політика царизму. Створення та бойовий шлях Українських Січових Стрільців. Культурно-освітня діяльність УСС. Війна і активізація українського питання.

**ТЕМИ ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Тема 1. Стародавня доба в історії України

1. Предмет, мета, завдання та періодизація курсу «Історія України».
2. Формування людської цивілізації на території України. Перші етнічні утворення на її землях.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
4. Походження слов'ян та їх проблеми етногенезу українців.

Реферати

1. Трипільська культура в історії України

2. Національна символіка України

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Чому і для чого вивчають історію України?
2. Складіть перелік підруничкової та довідкової літератури з історії України, вкажіть їх авторів, місце і рік видання.
3. Складіть таблицю в якій вкажіть: 1) час і територію проживання на території України киммерійців, скіфів, сарматів, готів, гунів; 2) час і територію розташування Ольвії, Тіри, Херсонеса, Пантікапея.
4. Визначте місце і роль в історії України трипільської культури.
5. З'ясуйте проблему походження українського народу, становлення його державності та національно-державницької символіки.

Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава в історії України

1. Утворення Київської Русі та основні етапи її розвитку.
2. Політичний устрій, соціально-економічний розвиток Київської Русі та культура Київської Русі. Внутрішня і зовнішня політика князів Олега-Ігоря-Святослава-Володимира-Ярослава.
3. Причини та наслідки розпаду Київської Русі. Володимир Мономах і його політика. Боротьба Русі з монголо-татарами.
4. Утворення, розпад і занепад Галицько-Волинської держави. Роман Мстиславович та Данило Галицький.

Реферати

1. Культура Київської Русі

2. Від язичництва до християнства: історичне значення християнізації Русі

3. Фізична культура народу в період Київської Русі

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Визначте місце і роль Київської Русі та Галицько-Волинського князівства в історії України.
2. З'ясуйте суть норманської та антинорманської теорій.
3. Поясніть походження назв «Русь» та «Україна».
4. Які причини викликали роздробленість Київської Русі?
5. Якими були міжнародні зв'язки Київської Русі?
6. Чому після занепаду Києва саме Галицько-Волинське князівство продовжило існування державної організації українського народу?

Тема 3. Перший поділ України. Місце і роль українського козацтва та Запорозької Січі в боротьбі за українську державність

1. Загарбання українських земель іноземними державами.
2. Політичне становище, соціально-економічний розвиток та духовно-культурне життя українського народу.
3. Виникнення українського козацтва та утворення Запорозької Січі.

4. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої третини XVII ст.

Реферати

1. Військове мистецтво українського козацтва

2. Система фізичного виховання українського козацтва

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Загарбання українських земель і поділ їх іноземними державами у XIV–XVI ст.: випадковість чи закономірність?
2. Чи були в Люблінській унії 1596 р. якісь позитивні сторони для України?
3. Чи було закономірним укладення Берестейської унії 1596 р. і як вона була сприйнята в Україні?
4. Проаналізуйте за працею О. Бойка «Історія України» (К., 2007. – С. 126–127) версії походження козацтва. Порівняйте їх з концепцією Н. Яковенко – «Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України» (К., 2005. – С. 177–182).
5. Чому Запорозьку Січ називали Козацькою Християнською Республікою?
6. Яку роль в історії України відіграли українське козацтво та Запорозька Січ?

Тема 4. Перша українська національна революція середини XVII ст.

1. Причини, характер, рушійні сили та періодизація революції.
2. Збарасько-Зборівська кампанія і Зборівський мирний договір (1649) – Берестецька битва і Білоцерківський мирний договір (1651): порівняльна характеристика.
3. Формування Української козацької держави: політичний та адміністративно-територіальний устрій, фінансова система, судочинство, армія, зміни в соціально-економічному житті.
4. Переяславсько-Московська угода 1654 р. та її наслідки для України.

Реферати

1. Богдан Хмельницький: історичний портрет.

2. Михайло Брайчевський. «Приєднання чи возз'єднання?»

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Які обставини об'єктивного та суб'єктивного характеру сприяли тому, що Б. Хмельницький взяв на себе ініціативу і керівництво збройною боротьбою українського народу за його незалежність?
2. Які зміни політичного та соціально-економічного характеру відбулися в Україні під час національно-визвольної війни?
3. Охарактеризуйте військово-політичну еліту української держави середини XVII ст.
4. Охарактеризуйте зовнішню політику Богдана Хмельницького.
5. Чому Україна в складі Російської держави не мала перспектив політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку?

Тема 5. Боротьба за українську державність наприкінці XVII–XVIII століттях

1. Порушення російським царизмом Переяславсько-Московської угоди 1654 р. Боротьба козацько-старшинських угруповань за владу. Поділ України на Лівобережну і Правобережну та боротьба за возз'єднання.
2. Гетьман Іван Мазепа, його внутрішня і зовнішня політика та роль в історії України.
3. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України в першій половині XVIII ст.
4. Ліквідація Російським самодержавством Гетьманщини та Запорозької Січі.
5. Російсько-турецькі війни, поділи Польщі та їх вплив на нове територіальне розчленування України.
6. Гайдамацький та опришківський рухи в Україні.

Реферати

1. Конопотська битва 1659 р.

2. Іван Мазепа як меценат української культури

3. Пилип Орлик та його «Конституція»

4. Петро Калнишевський – останній кошовий отаман Запорозької Січі

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Чому другу половину XVII ст. в історії України називають добою Руїни?
2. Багато хто вважає, що укладення між Росією і Польщею Віленського (1656 р.), Андрусівського (1667 р.) перемир'я та Вічного миру (1686 р.) є зрадою Московщиною України. Висловіть свій погляд на цю проблему й обґрунтуйте його.
3. Визначте місце і роль в історії України гетьманів: Івана Виговського, Петра Дорошенка, Івана Мазепи.
4. В чому полягала колоніальна антиукраїнська політика російської імперії щодо України у другій половині XVII–XVIII століттях?
5. В чому суть і значення Конституції Пилипа Орлика?
6. Які наслідки для України мала ліквідація російським самодержавством Гетьманщини (1764 р.) та Запорозької Січі (1775 р.)?

Тема 6. Суспільно-політичний рух й національне відродження в Україні наприкінці XVIII на початку XX ст.

1. Передумови національного відродження: політичне становище та соціально-економічний розвиток України в складі Російської імперії та Австрійської монархії.
2. «Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху та культури України.
3. Кирило-Мефодіївське товариство в історії суспільно-політичного руху та культури України.
4. Національний рух на східно- і західноукраїнських землях в другій половині XIX ст.: громадівство, народництво; москвофільство, народовство.
5. Створення, програмні документи та діяльність українських політичних партій.
6. Україна у Першій світовій війні.

Реферати

1. Місце і роль Тараса Шевченка в історії України

2. Український національний рух в час революції 1848 р.

3. Товариство «Просвіта» в українському національному русі другої половини XIX – початку XX ст.

4. Українські Січові Стрільці в національно-визвольному русі періоду Першої світової війни

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Доведіть або спростуйте тезу про те, що політика Російської імперії щодо України наприкінці XVIII – на початку XX ст. була шовіністично-централізаторською, антиукраїнською.
2. Порівняйте політичне й соціально-економічне становище східно і західноукраїнських земель в складі Російської імперії та Австро-Угорської монархії.

3. Проаналізуйте основні ідеї програмного документа Кирило-Мефодіївського товариства – «Книги буття українського народу» («Закон Божий»).
4. Визначте місце і роль Тараса Шевченка в історії України.
5. Проаналізуйте основні ідеї «Русалки Дністрової».
6. Визначте місце і роль «Руської трійці» в історії України.
7. В чому полягали особливості національного руху на східно і західноукраїнських землях в другій половині XIX ст.?
8. Проаналізуйте основні досягнення українського національного руху в час революції 1848 р.
9. З'ясуйте хто такі народники і народовці, громадівці і москвофіли?
10. Проаналізуйте суть аграрної, міської, судової, військової, освітньої реформи в Російській імперії.
11. Складіть історичну довідку про товариство «Просвіта», «Наукове товариство ім. Т. Шевченка».
12. Складіть таблицю «Українські політичні партії кінця XIX – початку XX ст.»

Назва партії	Рік створення	Лідери	Мета
--------------	---------------	--------	------

13. В чому полягали особливості становища України під час Першої світової війни?
14. Яку роль в історії України відіграли Українські Січові стрільці?

Теми та зміст лекційних занять

Лекція VII. Українська національна революція 1917–1921 рр.: відродження української державності

1. Утворення Української Центральної Ради та Генерального Секретаріату, їх склад, програма і діяльність. Михайло Грушевський. Володимир Винниченко.
2. Проголошення Української Народної Республіки та її взаємини з Радянською Росією.
3. Українська гетьманська держава, її внутрішня і зовнішня політика. Павло Скоропадський.
4. Українська Народна Республіка доби Директорії. Симон Петлюра.
5. Західно-Українська Народна Республіка, її внутрішня і зовнішня політика. Євген Петрушевич. Кость Левицький
6. Причини поразки та уроки Української національної революції 1917–1921 рр.

Лютнева революція 1917 р., повалення самодержавства і встановлення т.зв. «двовладдя». Становище в Україні після повалення царизму. Активізація національно-визвольного руху. Утворення Української Центральної Ради, її національний, соціальний і партійний склад та програма. Михайло Грушевський. Всеукраїнський національний конгрес (квітень 1917 р.). Курс на автономію України. Перший та Другий Універсали України та їх роль в державному відродженні України. Створення Генерального Секретаріату. Володимир Винниченко. Взаємини Генерального Секретаріату з Тимчасовим урядом. Центральна Рада та Генеральний Секретаріат – як перші державні структури відродженої України. Жовтневий збройний більшовицький переворот в Петрограді і боротьба за владу в Україні. Позиція Центральної Ради. III Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Вибори до Установчих зборів і поразка більшовицької партії. Києво-Харківський з'їзд Рад: проголошення радянської влади, створення радянського уряду. Перша війна радянської Росії проти Української Народної Республіки: ультиматум Раднаркому і відповідь Генерального Секретаріату. Збройна інтервенція радянських військ проти УНР. Крути: героїзм і трагедія (січень 1918). Брестський мирний договір (лютий 1918 р.) УНР з Центральними державами (Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією, Туреччиною): досягнення і прорахунки. IV Універсал: проголошення незалежності України.

Політична й соціально-економічна ситуація в Україні після Брестського мирного договору: вступ німецько-австрійських військ в Україну, їх політика. Криза Центральної Ради навесні 1918 р.

Гетьманський переворот і прихід до влади Павла Скоропадського (квітень 1918 р.). Утворення гетьманського уряду, його склад і програмні документи. Внутрішня і зовнішня політика Гетьманської держави: економічна, військова, культурно-освітня, церковна політика; дипломатична діяльність гетьманського уряду. Виникнення антигетьманської опозиції: Український Національний Союз, Директорія (В. Винниченко, С. Петлюра, Ф. Швець, А. Макаренко, О. Андрієвський). Повстанський рух проти гетьманщини та німецько-австрійських військ. Антигетьманське повстання Директорії та зречення від влади П. Скоропадського (грудень 1918 р.).

Прихід до влади Директорії, її склад, соціально-економічна та політична програма. Спроба об'єднання Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки 22 січня 1919 р. Друга війна радянської Росії проти УНР. Встановлення більшовицького контролю над більшою частиною України. Соціально-економічна політика радянської влади (політика «воєнного комунізму»). Селянсько-повстанський рух проти більшовицького режиму. Вторгнення в Україну денікінських військ. Україна у вирі іноземної інтервенції та громадянської війни. Утвердження радянської влади в Україні. Перетворення більшовицької партії в правлячу структуру тоталітарного типу. Перший зимовий похід (1919–1920) армії УНР. Варшавський договір (1920) УНР з Польщею. Ризький мирний договір (1921) та його наслідки для України. Другий зимовий похід (1921) армії УНР. Трагедія під Базаром. Завершення національно-визвольних змагань українського народу.

Активізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 1918 р. Створення Української Національної Ради та її програма. Листопадова (1919) національно-демократична революція і виникнення Західно-Української Народної Республіки. Д. Вітовський, С. Петрушевич, К. Левицький. Створення Державного Секретаріату та його політика. Перші декрети та програмні документи, конституція ЗУНР. Створення Української Галицької Армії. Польсько-українська війна 1918–1919 рр. Акт Злуки (22 січня 1919 р.) УНР та ЗУНР. Падіння ЗУНР.

Причини поразки та уроки Другої української національної революції 1917–1921 рр.

Лекція VIII. Україна у міжвоєнний період (1921–1939): утвердження тоталітарного режиму та боротьба за Українську державу

1. Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національної революції.
2. Українська Соціалістична Радянська Республіка – проблеми утвердження тоталітарного режиму й соціально-економічного розвитку. Вхід до складу СРСР, обмеження суверенітету, голод 1921–1923 рр., непідприємливість, українізація. Микола Скрипник. Олександр Шумський. Микола Хвильовий.
3. Індустріалізація і колективізація УСРР: причини, завдання, наслідки. Голодомор 1932–1933 р. та його наслідки.
4. Масові політичні репресії 20–30-х років радянського режиму та їх наслідки.
5. Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр.: політичне, соціально-економічне та духовно-культурне становище. Спадкоємність традицій боротьби за Українську самостійну соборну державу. Євген Коновалець. Степан Бандера. Андрій Мельник.
6. Карпатська Україна (1938–1939 рр.). Августин Волошин.

Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національно-визвольних змагань. Рух Опору в радянській Україні у 1921–1939 рр. Вхід УСРР до складу СРСР. Обмеження суверенітету республіки. Голод 1921–1923 р. УСРР у роки Нової економічної політики. Українізація. Український націонал-комунізм. О. Шумський, М. Скрипник, М. Хвильовий, М. Волобуєв. Індустріалізація: завдання, характерні ознаки та прорахунки. Колективізація: причини і наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид проти українського народу. Утвердження тоталітарного комуністичного режиму. Формування партійно-бюрократичної номенклатури. Масові політичні репресії 20–30-х років радянського режиму. «Розстріляне відродження». Політика «війовничого атеїзму». Зміни в соціальному і національному складі УСРР та масовій психології й свідомості населення.

Західноукраїнські землі в 1921–1938 рр. Політичне, соціально-економічне та духовно-культурне становище Галичини, Волині, Буковини та Закарпаття. «Українське питання» в політиці Польщі, Румунії та Чехословаччини. ЗУЗ і спадкоємність традицій боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. Створення та боротьба Української Військової Організації (УВО). Євген Коновалець. Діяльність легальних західноукраїнських політичних партій та організацій. УНДО. Українська Греко-Католицька Церква. Митрополит Андрей Шептицький. Створення та боротьба Організації Українських Націоналістів (ОУН). Степан Бандера. Андрій Мельник. Надання автономії та проголошення незалежності Карпатської України. Августин Волошин. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Лекція IX. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945)

1. Пакт Молотова-Ріббентропа і його вплив на розв'язання Другої світової війни.
2. Вхід західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР. Масові репресії радянського режиму 1939–1941 рр.
3. Німецько-радянська війна 1941–1945 рр. й Україна: поразки Червоної армії і окупація України гітлерівською Німеччиною.
4. Дві течії руху Опору: радянське підпілля та партизанський рух. Створення та боротьба Української Повстанської Армії. Роман Шухевич.
5. Звільнення України від німецької окупації. Наслідки Другої світової війни для України.

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Пакт Молотова-Ріббентропа і його вплив на розв'язання Другої світової війни. Вхід західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР. Радянізація ЗУЗ. Масові репресії радянського режиму 1939–1941 рр.

Німецько-радянська війна 1941–1945 рр. й Україна. Поразки Червоної Армії й окупація України гітлерівською Німеччиною. Встановлення фашистського окупаційного режиму. Позиція ОУН під час війни. Акт відновлення української держави 30 червня 1941 р. Батальйони «Ролянд» та «Нахтігаль». Похідні групи ОУН. Радянське підпілля та партизанський рух. Створення та боротьба Української Повстанської Армії. Роман Шухевич – «Тарас Чупринка». Українська дивізія «Галичина». Українська Національна Армія у складі німецького вермахту. Завершення Другої світової війни та її наслідки для України. Українське питання на переговорах союзників по антигітлерівській коаліції. Звільнення України від німецької

окупації. Українці на примусових роботах в Німеччині та участь їх у військових операціях ЧА на завершальному етапі Другої світової війни.

Лекція X. УРСР в другій половині 40-х – першій половині 80-х: проблеми суспільно-політичного та економічного розвитку

1. Повоєнні адміністративно-територіальні зміни та особливості процесу відбудови народного господарства. Культурно-ідеологічні процеси в УРСР.
2. Радянізація західних областей УРСР. Продовження боротьби ОУН та УПА. Репресії проти населення Західної України. Ліквідація УГКЦ.
3. Україна в умовах десталінізації (1956–1964). «Хрущовська відлига».
4. УРСР в роки «Брежнєвського застою» (1964–1985): сповільнення темпів економічного розвитку, неосталіністські тенденції в суспільному житті, політика русифікації.
5. Дисидентський та правозахисний рух. Шістдесятництво.

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Українсько-польське, українсько-чехословацьке, українсько-румунське територіальне розмежування. Включення Криму до складу УРСР. Зовнішньополітична діяльність УРСР. Особливості процесу відбудови народного господарства. Рівень життя і побуту населення. Радянізація західних областей УРСР. Продовження боротьби ОУН та УПА. Масові репресії радянського режиму проти населення Західної України. Операція «Вісла». Ліквідація УГКЦ. Боротьба тоталітарного радянського режиму проти «націоналізму», «космополітизму», «низькопоклонства» перед Заходом. Культурно-ідеологічні процеси в УРСР.

Україна в умовах десталінізації (1956–1964) «Хрущовська відлига». Суспільно-політичне життя в умовах часткової лібералізації радянського режиму. Соціально-економічний розвиток. Духовне життя в Україні: основні тенденції та характерні ознаки.

УРСР в роки «Брежнєвського застою» (1964–1985). Сповільнення темпів економічного розвитку. «Неосталінізм» в політичному житті. Політика русифікації Петро Шелест та Володимир Щербиський. Привілейоване становище партійно-державної номенклатури. Повсякденне життя населення.

Новий етап національно-визвольного руху в Україні (середина 50-х – середина 80-х рр.). Перехід до мирних, конституційних форм боротьби. Діяльність підпільних груп та організацій: Українська робітничо-селянська спілка Л. Лук'яненка. Український національний фронт Д. Квецька та З. Красівського. Українська загальнонародна організація Григорія Диндина та М. Крайника (УНФ-2).

Активізація опозиційних настроїв населення. Зародження дисидентського руху та правозахисного руху, його форми. Національне та релігійне дисидентство. Шістдесятники. І. Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація?»; М. Браїчевський «Приєднання чи возз'єднання?»; В. Чорновіл «Лихо з розуму»; В. Мороз «Репортаж із заповідника ім. Берії»; М. Осадчий «Більмо»; Ю. Бадзьо «Право жити». «Український вісник». Український «самвидав». Творчість і громадянська позиція В. Симоненка, Л. Костенко, А. Горської, В. Марченка, О. Тихого, Ю. Литвина, В. Стуса, Є. Сверстюка, І. Світличного, І. Калинця, братів Горинів та ін.

Українська Гельсінська група: М. Руденко, П. Григоренко, О. Бердник, О. Мешко, М. Маринович, С. Караванський, І. Кандиба, В. Овсієнко, М. Матусевич, М. Горбаль, Н. Світлична. Закордонне представництво УГГ. «Вісник репресій в Україні».

Лекція XI. Україна на шляху до незалежності (середина 80-х рр. XX ст. – 2015)

1. «Горбачовська відлига» та її вплив на суспільно-політичні процеси в Україні.
2. Активізація національного руху: екологічний рух, відновлення історичної пам'яті, створення т.зв. «неформальних» організацій, поява незалежної преси, боротьба за відновлення УГКЦ, національної символіки.
3. Створення та діяльність Народного Руху України та нових політичних партій. Вибори до Верховної Ради СРСР та УРСР. Декларація про державний суверенітет. Акт про незалежність України.
4. Проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку незалежної України.

«Горбачовська перебудова» та її вплив на суспільно-політичні процеси в Україні. Чорнобильська катастрофа та її вплив на активізацію національного руху. Створення т.зв. «неформальних» організацій в Україні: Український культурологічний клуб. С. Набока. Товариство Лева. Товариство «Вертеп». Українська Гельсінська спілка. Історико-просвітницька організація «Меморіал», Товариство української мови ім. Т. Шевченка, Студентське братство. Поява незалежної преси: «Поступ», «Віче», «Гернове поле», «Просвіта». Боротьба за відновлення УГКЦ, національної символіки. Народний Рух України. В'ячеслав Чорновіл. Вибори до Верховної Ради СРСР та УРСР. Демократичний блок. Народна рада. Декларація про державний суверенітет України (липень 1990 р.). Виникнення нових політичних партій: Українська республіканська партія, Українська національна партія, Українська християнсько-демократична партія, Українська міжпартійна асамблея, УНА-УНСО, Партія зелених України, Партія демократичного відродження України, Демократична партія України.

Серпневий путч 1991 р. й проголошення Акту про незалежність України (24 серпня 1991 р.). Розпад СРСР. Стартові умови розгортання державотворчого процесу. Становлення владних структур. Конституційний процес. Прийняття Конституції незалежної України (28 червня 1996 р.). Реалізація нового соціально-економічного курсу і його наслідки. Специфіка взаємодії культури і суспільства в умовах перехідного періоду. Характерні ознаки релігійного життя. Формування концепції зовнішньополітичного курсу. Україна і СНД. Західний напрям зовнішньої політики України. Позиція лівих партій (КПУ, СПУ, СДПУ(о)) щодо державотворчих процесів в Україні. Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович – президенти України. Досягнення і прорахунки. Система влади в Україні. Формування Збройних сил України та інших державних інституцій. Державна символіка. Національна валюта. Міжнаціональні і міжконфесійні відносини. Проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку незалежної України. «Помаранчева революція» 2004 р.: здобутки та втрати. Українська діаспора(еміграція): основні етапи, розселення та сучасний стан.

**ТЕМИ ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Тема 7. Друга українська національна революція 1917–1921 рр.

1. Причини, початок, характер та періодизація української національної революції.
2. Утворення Української Центральної Ради, її склад, внутрішня і зовнішня політика. Проголошення УНР.
3. Українська гетьманська держава Павла Скоропадського: її внутрішня і зовнішня політика.
4. Українська Народна Республіка доби Директорії: її внутрішня і зовнішня політика.
5. Західно-Українська Народна Республіка: її внутрішня і зовнішня політика.
6. Причини поразки та уроки національної революції 1917–1921 рр.

Реферати

1. Михайло Грушевський: історичний портрет

2. Володимир Винниченко: історичний портрет

3. Павло Скоропадський: історичний портрет

4. Симон Петлюра: історичний портрет

5. Євген Петрушевич: історичний портрет

6. Кость Левицький: історичний портрет

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Як вплинуло повалення самодержавства в Росії на політичну ситуацію в Україні?
2. Проаналізуйте соціальний, партійний та національний склад Української Центральної Ради.
3. Що собою являли Українська Центральна Рада та Генеральний Секретаріат? Якими були їх повноваження?
4. Проаналізуйте зміст чотирьох Універсалів Української Центральної Ради.
5. Охарактеризуйте взаємини Тимчасового уряду та Української Центральної Ради й Генерального Секретаріату.
6. Охарактеризуйте взаємини Української Народної Республіки та більшовицької Росії.
7. Доведіть або спростуйте тезу про те, що наприкінці 1917 – на початку 1918 р. мала місце збройна інтервенція Радянської Росії проти Української Народної Республіки.
8. Визначте причини поразки Української Центральної Ради.
9. Охарактеризуйте досягнення і прорахунки Гетьманської держави Павла Скоропадського.
10. Чи можна вважати оголошення Директорією повстання проти Гетьманської держави формальним узаконенням громадянської війни в Україні?
11. Як проголошувалася й встановлювалася радянська влада в Україні?
12. Проаналізуйте державницькі концепції Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Павла Скоропадського, Симона Петлюри.
13. Чим Українська Соціалістична Радянська Республіка відрізнялася від Української Народної Республіки?
14. Чому у 1917–1921 рр. одночасно існувало кілька держав: Українська Народна Республіка, Українська Соціалістична Радянська Республіка, Західно-Українська Народна Республіка?
15. Охарактеризуйте внутрішню і зовнішню політику ЗУНР.
16. Чому Акт Злуки 22 січня 1919 р. був реалізований лише частково?
17. Проаналізуйте причини поразки та уроки Другої Української національної революції.

Тема 8. Україна між Першою та Другою світовими війнами: проблеми політичного та соціально-економічного розвитку й боротьби за національну державність

1. Політичне й соціально-економічне становище УСРР в 20-х роках: голод 1921–1923 рр.: нова економічна політика; українізація; утворення СРСР й обмеження суверенітету республіки.
2. Індустріалізація в УСРР: причини, методи; досягнення й прорахунки.
3. Колективізація в УСРР: причини, методи, наслідки.

4. Масові політичні репресії більшовицького тоталітарного режиму в 20–30-х роках ХХ століття.
5. Територіальне розчленування західноукраїнських земель й політика окупаційних режимів Польщі, Румунії та Чехословаччини.

Реферати

1. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид проти українського народу

2. Організація Українських Націоналістів в боротьбі за Українську Самостійну соборну Державу

3. Карпатська Україна в 1938–1939 роках

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Голод 1921–1923 рр. в Україні: закономірність чи випадковість?
2. Розкрийте причини згорання радянською владою курсу на «українізацію».
3. Визначте основні риси « нової економічної політики ».
4. Визначте досягнення і прорахунки політики індустріалізації в Україні.
5. Розкрийте методи, якими більшовики в 1930–1932 рр. проводили колективізацію українського села.
6. Масові політичні репресії більшовицького режиму в Україні: закономірність чи випадковість?
7. Чому події 1932–1933 рр. можна вважати голодомором і геноцидом проти українського народу?
8. Зробіть порівняльну характеристику політичного, соціально-економічного та духовно-культурного становища українських земель у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини.
9. Визначте основні програмні цілі Організації Українських Націоналістів та шляхи і методи їх досягнення.

Тема 9. Україна у Другій світовій війні (1939–1945 рр.)

1. Пакт Молотова-Ріббентропа і його вплив на розв'язання Другої світової війни. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР та УРСР.
2. Німецько-радянська війна 1941–1945 рр. і Україна: напад Німеччини на СРСР, встановлення фашистського окупаційного режиму в Україні.
3. Рух Опору в Україні: радянський партизанський та підпільний рух; створення та боротьба УПА (1942–1944).
4. Звільнення України від німецької окупації. Наслідки Другої світової війни для України.

Реферати

1. Масові репресії радянського режиму на західноукраїнських землях у 1939–1941 рр.

2. Українська Повстанська Армія

Проблемні завдання для самостійної роботи:

1. Хто і з якою метою розв'язав Другу світову війну?
2. Проаналізуйте пакт Молотова-Ріббентропа і визначте його вплив на розв'язання Другої світової війни.
3. Який з термінів: «Велика вітчизняна війна» чи «німецько-радянська війна» ви вважаєте більш прийнятним для характеристики подій 1941–1945 рр.?
4. Чому на вашу думку Червона армія за кілька місяців 1941 р. зазнала нищівних поразок від німецької армії й відступила аж до Москви?
5. Охарактеризуйте німецький «Новий порядок» на окупованій території України.
6. Порівняйте яку мету ставили перед собою радянське підпілля й партизанський рух та оунівське підпілля й Українська Повстанська армія?
7. Чому українська Повстанська Армія та збройне підпілля ОУН змогли боротися до середини 50-х років?
8. Які наслідки мала Друга світова війна для України?

Тема 10. Українська РСР в другій половині 40-х – першій половині 80-х рр. ХХ ст.: трансформація суспільного розвитку

1. Повоєнні адміністративно-територіальні зміни й особливості процесу відбудови народного господарства УРСР.

2. Радянізація західних областей України й продовження боротьби ОУН та УПА. Масові репресії комуністичного тоталітарного режиму проти населення Західної України.
3. Суспільно-політичне та соціально-економічний розвиток УРСР, культурно-ідеологічні процеси: «Хрущовська відлига», «Брежнєвський застій», політика русифікації.
4. Рух Опору в радянській Україні: дисидентство та шістдесятництво.

Реферати

1. Ліквідація радянським режимом Української Греко-Католицької Церкви

2. Валентин Мороз: постать на тлі епохи

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Які адміністративно-територіальні зміни відбулися в Україні після Другої світової війни?
2. В чому полягали особливості відбудови народного господарства України у повоєнні роки?
3. Охарактеризуйте причини, масштаби і наслідки голоду 1946–1947 рр. в Україні?
4. Як відбувалася радянізація західних областей України у повоєнні роки?
5. В чому проявлявся ідеологічний наступ сталінізму в Україні у повоєнні роки?
6. Проаналізуйте такі явища як «Хрущовська відлига» та «Брежнєвський неосталінізм». Які наслідки вони мали для України?
7. В чому проявлялася і які наслідки мала політика русифікації в Україні?
8. Чим відрізнявся дисидентський рух і рух шістдесятників від національно-визвольного руху другої половини 40-х – першої половини 50-х років?
9. Проаналізуйте основні тенденції соціально-економічного розвитку УРСР в другій половині 40-х – першій половині 80-х років.

Тема 11. Третя українська національна революція (кінець 80-х рр. ХХ ст. – 2015 р.)

1. Україна і процес перебудови в СРСР (квітень 1985 – серпень 1991 рр.): головні чинники і етапи перебудови та її наслідки для України.
2. Розпад СРСР: активізація національного руху в Україні; Декларація про державний суверенітет УРСР; Акт проголошення незалежності України; референдум і вибори президента України.
3. Україна в умовах незалежності (1991–2015 рр.): проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку; формування концепції зовнішньополітичного курсу.

Реферат

1. Українська еміграція: історія та сучасність

Проблемні завдання для самостійної роботи

1. Чим була викликана необхідність перебудови в СРСР? Проаналізуйте її декларативну мету і реальні результати.
2. В чому полягали особливості перебудови в Україні?
3. Визначте причини розпаду СРСР.
4. Назвіть конкретні прояви активізації національного руху в Україні наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття.
5. Проаналізуйте основні етапи Третьої української національної революції 1990–1996 рр. Чому її хронологічні рамки визначено липнем 1990 – червнем 1996 років?
6. З якими проблемами політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку зіткнулася незалежна Україна?
7. Охарактеризуйте зовнішньополітичний курс незалежної України.
8. Проаналізуйте основні напрямки та етапи української еміграції.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас. – Одеса : Маяк, 1994. – 392 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К.: Академвидав, 2006. – 688 с. (Альма-матер).
3. Верстюк В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник / В. Верстюк, О. Дзюба, В. Репринцев. – К.: Наукова думка, 1995. – 688 с.
4. Гусев В. І. Історія України: навч. посіб. / В. І. Гусев, Ю. О. Калінцев, С. В. Кульчицький – К.: Вища школа, 2003. – 431 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. / Я. Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
6. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т., 12 кн. – К.: Наукова думка, 1991.
7. Давня історія України: в 3 т. – К.: Наукова думка, 1997-2000.
8. Довідник з історії України. А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста; Ін-т істор. досліджень ЛНУ ім. І. Франка. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
9. Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т. – К., 1991.
10. Жуковський А. Нарис історії України / А. Жуковський, О. Субтельний. – Львів, 1992. – 230 с.
11. Екельчик С. История Украины: становление современной нации / С. Екельчик. – К., 2010.
12. Енциклопедія історії України: у 5-ти т. / редкол.: В.А. Смолій (голова), Я.Д. Ісаєвич, С.В. Кульчицький [та ін.]. – К.: Наукова думка, 2005.
13. Єфименко О. Історія України та її народу / О. Єфименко; [пер. з рос. В. Д. Калити]. – К.: Мистецтво, 1992. – 256 с.
14. Історія України: посібник / за ред. Г. Темка, Л. Тупчієнка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002 – 480 с. (Альма-матер).
15. Історія України / за ред. В. Смолія. – 3-тє вид., доп. й перероб. - К.: Альтернативи, 2002. – 471 с.
16. Історія України / кер. авт. кол. Ю. Зайцев. – Вид.4-тє. – Львів: Світ, 2003. – 520 с.
17. Історія України: навч. - метод. посіб. для семінар. занять / В.М. Литвин, А.Г. Слісаренко, В.Ф. Колесник [та ін.]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 460 с.
18. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / уклад., комент. В. Ю. Короля – К., 2002. – 448 с. (Альма-матер).
19. Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. / редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – К.: Києво-Могилянська академія, 2006. – Т. 1. – 800 с.; – 2007. – Т. 2. – 724 с.
20. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
21. Король В. Історія України: навч. посібник / В. Король. – 2-ге вид., доп. – К.: В.Ц.: «Академія», 2008. – 496 с. (Альма-матер)
22. Котляр М. Довідник з історії України / В. Котляр, С. Кульчицький. – К., 1996. – 240 с.
23. Крип'якевич І. Історія України / І. Крип'якевич. – Львів: Світ, 1992. – 520 с. – («Пам'ятки історичної думки України»).
24. Магочій Павло-Роберт. Історія України / Павло-Роберт Магочій. – К.: Критика, 2007. – 640 с.
25. Мицик Ю. Історія України: навч. посіб. для старшокласників / Ю. Мицик, О. Бажан, В. Власов. – К., 2005. – 576 с.
26. Мороз В. Я. Україна у двадцятому столітті. Етап перший. 1900-1920 рр. / В. Я. Мороз. – Львів: Ліга-Прес, 2005. – 656 с.
27. Новий довідник: Історія України / уряд. С. Крупчан, Т. Крупчан, О. Скопненко, О. Іванюк. – 2-ге вид. – К.: ТОВ «КАЗКА», 2006. – 736 с.
28. Остафійчук В. Історія України: сучасне бачення: навч. посіб. / В. Остафійчук. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 422с.
29. Панченко П. П. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка [та ін.]; за заг. ред. В. А. Смолія. – К.: Знання, 2004. – 582 с.

30. Пасічник М. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. / М. Пасічник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 735 с.
31. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. – К.: Либідь, 1992.
32. Савченко Н. Історія України: модульний курс: навч. посіб. / Н. Савченко, М. Подольський – К., 2006. – 544 с.
33. Світлична В. Історія України: навч. посіб. / В. Світлична – 4-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
34. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний; [пер. з англ. В. Шевчука]. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.
35. Україна крізь віки: у 15 т. / НАН України; Ін-т історії України НАН України. – К., 1998–1999.
36. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – 2-ге вид., перероблене та розшир. – К.: Критика, 2005. – 584 с.

Додаткова

1. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні / В. Б. Антонович. – К.: Дніпро, 1991. – 238 с.
2. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: суспільно політичний та правовий аналіз: у 2 кн. – К., 1994. – Кн. 1. – 432 с.; Кн. 2. – 688 с.
3. Брайчевський М. Конспект з історії України / М. Брайчевський. – К.: Знання, 1991. – 204 с.
4. Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
5. Видатні постаті в історії України IX–XIX ст.: Короткі біогр. нариси. Історичні та худож. портрети / В. І. Гусев, В. П. Дрожжин [та ін.]. – К.: Вища школа, 2002. – 359 с.
6. Голод 1921–1923 років в Україні. Збірник документів і матеріалів – К.: Наукова думка, 1993. – 240 с.
7. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упор. Р. Я. Пиріг; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2007. – 1128 с.
8. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст.: нариси політичної історії / Т. Гунчак. – К.: Либідь, 1993. – 288 с.
9. Даниленко В., Сталінізм на Україні (20–30-ті роки) / В. Даниленко, Г. Касьянов, С. Кульчицький. – К.: Либідь, 1991. – 344 с.
10. Дві Русі / за заг. ред. Л. Івшиної. – К.: Факт, 2003. – 496 с. – (Бібліотека газети «День»).
11. Енциклопедія історії України: у 5-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова), Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький [та ін.]. – К.: Наукова думка, 2005.
12. Енциклопедія українознавства. Словникова частина: У 10 т. – Львів, 1993–2001.
13. Енциклопедія українознавства. Загальна частина: у 3 т. – К., 1994–1995.
14. Іванченко Р. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. Іванченко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: МАУП, 2006. – 624 с.
15. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / редкол. В. М. Литвин [та ін.]; ред. Л. О. Біда. – К.: Вища школа, 2002. – 430 с.
16. Історія України в особах: Литовсько-Польська доба / О. Дзюба, М. Довбищенко, О. Русина [та ін.]. – К.: Україна, 1997. – 272 с.
17. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів / за заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. – Київ - Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. – 1100 с.
18. Історія української культури: в 5-ти т. – Т. 1-3. – К.: Наукова думка, 2001.
19. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. Касьянов. – К., 1992. – 176 с.
20. Касьянов Г. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті рр.) / Г. Касьянов, В. Даниленко. – К.: Наукова думка, 1991. – 96 с.
21. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в Русі Опору 1960–80-х років / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1993. – 224 с.
22. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928) / С. Кульчицький. – К., 1996. – 508 с.
23. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні / В. Косик. – Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. – 660 с.

24. Костюк Г. Сталінізм в Україні: Генеза і наслідки: Дослідження і спостереження сучасника / Г. Костюк; [пер. з англ.]. – К.: Смолоскип, 1995. – 508 с.
25. Котляр М. Ф. Історія України в особах: Давньоруська держава / М. Ф. Котляр. – К.: Україна, 1996. – 240 с.
26. Організація Українських націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / НАН України; Ін-т історії України; С.В. Кульчицький. – К.: Наукова думка, 2005. – 495 с.
27. Петровський В.В. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2007. – 592 с.
28. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т. / НАН України; Ін-т політ. і етнонац. досліджень; І.Ф.Курас, Ю.І.Шаповал, Ю. А. Левенець [та ін.]. – К.: Генеза, 2002-2003.
29. Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ – ХХ ст. Історичні нариси / Д. В. Архієрейський, О. Г. Бажан, С. І. Білокінь та ін. – К.: Наукова думка, 2002. – 952 с.
30. Полянський О. Західна Україна у двох революціях: 1848–1918 / О. Полянський. – Тернопіль: Джура, 1998. – 52 с.
31. Полянський О. Історичні силуети / О. Полянський. – Тернопіль: ЛЛЄЯ, 1998. – 128 с.
32. Полянський О. Курс лекцій з історії України. Остання чверть ХVІІІ – середина ХІХ ст. / О. Полянський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 192 с.
33. Полянський О. Армія нескорених. До 60-річчя УПА / О. Полянський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 48 с.
34. Полянський О. Український рух Опору в 1921 – 1939рр. / О. Полянський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 64 с.
35. Попович Мирослав. Червоне століття / Мирослав Попович. – К.: АртЕк, 2005. – 888 с.
36. Потоцький В. П. Хто є хто в українській історії / В. П. Потоцький. – Х.: ВД «ШКОЛА», 210. – 160 с. – (Історичний архів: Маленькі таємниці великої історії)..
37. Реєнт О. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії / О. Реєнт. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с. – (Історичне досє).
38. Реєнт О. Україна між світовими війнами (1914-1939). Події. Люди. Документи: Нариси історії: навч. посіб. / О. П. Реєнт, І. А. Коляда. – К.: Школа, 2004. – 544 с.
39. Реєнт О. Україна в імперську добу (ХІХ – поч. ХХ ст.) / О. Реєнт. – К., 2003. – 340 с.
40. Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 604 с.
41. Рубльов О. Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції. 20–50-ті рр. ХХ ст. / О. Рубльов, Ю. Черченко. – К.: Наукова думка, 1994. – 350 с.
42. Рух Опору в Україні: 1960-1990. Енциклопедичний довідник / [передм. Осипа Зінкевича, Олеся Обертаса]. – К.: Смолоскип, 2010. – 804 с.
43. Семененко В. І. Хто такі українці? Що таке Україна? / В. І. Семененко. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2010. – 160 с. – (Історичний архів: Маленькі таємниці великої історії).
44. Смолій В. А. Українська державна ідея. Проблеми формування еволюції, реалізації / В.А. Смолій, В.С.Степанков. – К.: Альтернативи, 1997. – 366 с.
45. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини / Б. Трофим'як. – Тернопіль, 2001. – 694 с.
46. Трофим'як Б. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років ХІХ ст. до 1939 р.): навч. посібник / Б. Трофим'як. – К.: ІЗМН, 1997. – 424 с.
47. Україна Incognita / за заг. ред. Л. Івшиної. – 4-те вид., стереотип. – К.: Укр. прес-група, 2005. – 397 с. – (Бібліотека газети «День»).

4. Засоби діагностики успішності навчання: поточний контроль, модульні контрольні роботи.

Модуль	I модуль	II модуль
<i>семінарське заняття (відповіді, доповнення, повідомлення, тести)¹</i>	<i>0-2 б.(8x2=16 б.)</i>	<i>0-1.5 б.(7x2=14 б.)</i>
<i>реферат (презентація)</i>	<i>0-4б.</i>	<i>0-4б.</i>
<i>К. М. К. Р.</i>	<i>0-6 б.</i>	<i>0-6 б.</i>
	<i>26б.</i>	<i>24б.</i>

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит, який включає перевірку знань за 2-ма модулями. Для допуску до іспиту необхідно набрати мінімум 18 балів.

---

¹ примітка 0, 75 – задовільно, 1,5 – добре, 2 - відмінно